

N:o 36.

Ank. till Riksd. kansli den 16 juni 1887, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förvärfvande af mark för utvidgning af renbetesfjellen i Jemtlands län.

(I. A.)

Med hänseende till nödvändigheten att söka utvidga de åt lapparne bibehållna renbetesfjell i Jemtlands län och sedan domänstyrelsen på Kongl. Maj:ts befallning afgifvit utlåtande i fråga om tillgången å skog inom nämnda trakter och sättet för dess tillgodogörande, har Kongl. Maj:t, under hänvisning till hvad bilagdt protokoll öfver justitiedepartementens ärenden innehöller, i en till Riksdagen den 13 nästlidne maj aflåten, till statsutskottets förberedande behandling hänvisad proposition (n:o 36) föreslagit Riksdagen att medgifva,

att behålla afkastningen af den skogsafverkning på renbetesfjellen i Jemtlands län, som i enlighet med domänstyrelsens förslag kunde varda föreskrifven, måtte användas till förvärfvande af mark för utvidgning af nämnda renbetesfjell, i afsigt att bereda lapparne nödigt utrymme för renskötseln under tiden från maj till september månader; samt

att, när vissa delar af förvärfvade områden kunde genom skogsafverkning eller annorledes lemna afkastning, eller ej vore för det afsedda ändamålet nödiga, på Kongl. Maj:t måtte bero att ställa sådana delar under skogsstatens förvaltning eller utarrendera eller försälja dem, under iakttagande deraf, att afkastningen eller försäljningssumman, den sistnämnda derest

Kongl. Maj:t ej pröfvade den böra användas att på annan trakt inom länet utvidga lapparnes renbetesrättigheter, skulle tillfalla statsverket.

Lagen angående de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige af den 4 juni 1886, innehåller i 1 §, att lapparne i Jemtlands län ej få, utan vederbörande jordegares eller brukares samtycke, uppehålla sig på enskildes egor å annan tid än oktober—april månader.

Enligt hvad herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet till det åberopade statsrådsprotokollet för justitiedepartementsärenden anfört, innebure förenämnda stadgande, att lapparne under den öfriga delen af året eller maj—september skulle vara hänvisade att vistas uteslutande på de åt dem i närheten af riksgränsen upplåtna renbetesfjell, och var det dem vid äfven tytyr af böter förbjudet att under nämnda tid med sina renar öfverskrida grän sen för dessa fjell. En sådan anordning förutsatte att renbetesfjellen frambragte all den växtlighet, som erfordrades för renens uppehälle derstädes under sommartiden. Under den förberedande behandlingen af lapplagen hade dock visat sig att detta icke vore förhållandet med dessa fjell, sådana de för närvarande vore till sitt omfång bestämda. Men hade nemligen vid afvittringen inom Jemtlands län icke tagit nödig hänsyn till lapparnes behof, och stora sträckor, inom hvilka de vår och höst plögade uppehålla sig, hade upplåtits åt enskilde. Deraf hade i vissa trakter af länet uppstått stor svårighet för lapparne att särskildt vårtiden, i maj månad, innan växtligheten på fjellen hunnit utvecklas, hålla renarne qvar inom sina områden och hindra dem att göra skada på enskildes angränsande, längre ned belägna och derföre tidigare gräsbeväxta egor. Men skattefjellen hade icke blott gjorts trängre till utrymmet än för lapparnes behof erfordrats, utan de hade blifvit genom inskjutande, enskilde tillhöriga egor skilda från hvarandra, så att de ej bildade en sammanhängande och för lapparne lätt åtkomlig sträcka. Dylik enskild mark kunde under renarnes kringströfvande svårigen under några omständigheter skyddas mot intrång.

För att skaffa bot mot den skada, som således vid afvittringen tillfogats lapparne, hade redan den komité, som utarbetat lapplagen, föreslagit att för medel, som kunde inflyta genom försäljning af skog från renbetesfjellen, till lapparnes begagnande under de tider, då dessa fjell vore otillräckliga för renarnes uppehälle under sommaren, förvärfva nödig mark från angränsande jordegare, innan lagens stränga förbud tillämpades. Riksdagen hade också beslutat att för detta ändamål uppskjuta lagens tillämpning i Jemtlands län till den 1 januari 1889.

Samma dag lagen utfärdades hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jemtlands län erhållit befallning att inkomma med förslag å de åtgärder, som borde vidtagas för att genom köp, expropriation eller lega från enskilde

förvärfva sådan mark, som syntes oundgängligen erforderlig för renbetesfjellens utvidgning, så att de under månaderna maj till september erbjöde tillräckligt bete åt renarne.

Tillika hade uppdragits åt särskilde komiterade att efter noggrann undersökning på stället, och sedan de intresserade, så väl lappar som bofaste, fått tillfälle att sjelfva eller genom ombud för komitén uttala sin mening, till Kongl. Maj:t inkomma med förslag till erforderliga åtgärder för ifrågavarande ändamåls vinnande. Sedan komiterade utarbetat betänkande och förslag i ämnet, samt så väl Kongl. Maj:ts befallningshafvande som domänstyrelsen afgifvit yttranden i frågan, hade under nästlidet års sommar ytterligare undersökningar verkstälts inom länet. I ett den 28 februari innevarande år afgifvet utlåtande hade domänstyrelsen härefter med erinran, att lappskattefjellens skogstillgångar, som å vissa trakter ansenligt öfverstege den lappska befolkningens behof, icke borde lemnas obegagnade, helst som en omsorgsfullt utförd afverkning inom många trakter medförde samma säkerhet för skogens bestånd, som trädens i följd af ålder efter hand pågående utdöende, framhållit nödvändigheten af att vissa försigtighetsmått, så vidt möjligt utan att i väsentligare mån fördyra afverkningen, måtte iakttagas vid timmerskogens tillgodogörande å ifrågavarande skattefjell i syfte ej mindre att skydda det nuvarande skogsbeståndet mot fjellvindarnes menliga inverkan och befordra skogens förnygring efter afverkningen, än ock att förekomma olägenheter för lapparnes näringsfång, i hvilka afseenden hufvudsakligen föreslagits:

att skogsbestånden i fjellbandet äfvensom å lapparnes flyttningsvägar undantoges från afverkning i vidsträcktare mån än för lapparnes eget behof;

att, intill dess erfarenhet vunnits rörande uppkomst af återväxt samt utglesningens inflytande på det qvarvarande skogsbeståndet, afverkningen å trakter nedanför fjellbandet inskränktes till mer eller mindre skyddade lokaler;

att afverkningen i möjligaste måtto koncentrerades för att ej fördyras eller orsaka lapparne ökade olägenheter;

att i väl skyddade lägen plantornas ljusbehof borde tillgodoses genom att jemte saludugliga träd utfälla mest hindrande vrakträd och undertryckt skog, medan deremot, då läget vid fortsatt närmande mot fjellgränsen eller vid öfvergången från höjdernas läsidor blefve i någon mån exponerad, afseende hufvudsakligen borde fästas dervid, att återväxten af den qvarstående skogen erhöles nödigt skydd mot vindarne, äfven om plantornas ljusbehof icke samtidigt skulle kunna i önskvärd mån tillgodoses, samt att afverkningen sålunda hufvudsakligen endast borde omfatta säljbar, frisk skog, som i allmänhet borde medtagas intill en minimidimension af 30 cms tvärmått vid

brösthöjd, så att huggningen först efter en längre tidsperiod måtte återkomma till samma trakt;

att de i få fall, då skogsbestånden bildade sammanhängande områden på flera kilometers utsträckning i längd och bredd, trakten icke på en gång genomblädades, utan efter terrängförhållandena afdelades i utdrifningstrakter af lämplig omfattning, hvarefter vid första genomblädningen endast hvarannan sådan trakt afverkades, medan de andra orörda kvarstode såsom skydd under förnyringstiden och först då blefve föremål för afverkning, när skogen å de utglesnade trakterna hunnit vänja sig vid friställningen, samt återväxten å desamma vore tryggad; samt

att, derest det skulle visa sig, att lapparne lida afsevärd skada genom efter afverkning kvarliggande oqvistade träd och träddelar, och af sådan anledning uppvistning påyrkades å någon eller några af de för afverkning afsedda trakter, dylik åtgärd då undantagsvis måtte ega rum.

Dessa grunder för afverknings utförande inom skattefjellen hade domänstyrelsen ansett vara betryggande; och syntes det styrelsen som om, med iakttagande af de försigtighetsmått, nämnda grunder innefattade, den å vissa trakter inom berörda fjellområden enligt skogstjenstemännens uppgift befintliga timmertillgång utan fara för kvarvarande skog skulle kunna tillgodogöras, dervid emellertid genom de föreslagna bestämmelsernas tillämpning vid afverkningen ett något mindre antal träd möjligen torde komma att afverkas, än som i skogstjenstemännens förberörda uppgifter angifvits. Å flere trakter vore tillgången å afverkningsbar skog ej större, än att den utan olägenhet kunde på en gång försäljas för afverkning på ett eller några få år, men å andra trakter vore den deremot af den betydighet, att afverkningen måste fördelas på längre tid, om än för vinnande af nöjaktiga pris försäljning på en gång af timmertillgången å viss trakt eller vid visst vattendrag egde rum, i hvilket fall betalningsterminerna måste lämpas efter afverkningens fortskridande. Inom en tid af 20 år torde emellertid ifrågavarande timmertillgångar böra tillgodogöras.

Efter den utredning, som sålunda vunnits hade, enligt hvad departementschefen till förenämnda statsrådsprotokoll vidare anfört, frågan om renbetsfjellens utvidgning ansetts böra föreläggas Riksdagen; och vore det desto angelägnare, att detta skedde nu, som endast ett och ett halft år återstode till dess lapplagen skulle träda i tillämpning. Hinder för en dylik framställning borde ej möta deraf, att undersökningarna i norra Jemtland angående den mark, som der borde inlösas, ännu ej vore fullbordade, och att således någon fullständig uppgift om all den mark, som behöfde förvärfvas, icke kunde Riksdagen meddelas. Departementschefen delade nemligen fullkomligt den af Kongl. Maj:ts befallningshafvande uttalade mening, att det icke vore

klokt att på förhand bestämma sig för förvärfvande af någon viss mark, emedan detta ovilkorligen skulle uppdrifva inköpspriset till en oskäligen höjd. Ganska få af de af komitén till inköp föreslagna områden vore nemligen så oumbärliga för lapparne, att de under alla omständigheter *måste* köpas, enär utan tvifvel motsvarande fördelar kunde ernås genom fjellens utvidgning åt andra håll och lapparnes förflyttning till de sålunda förvärfvade markerna. Åt Kongl. Maj:ts befallningshafvande borde derföre uppdragas att med hufvudsaklig ledning af komiterades förslag underhandla med vederbörande jordegare om öfverlåtelse af erforderlig mark och, då sådan kunde för skäligt pris förvärfvas, derom hos Kongl. Maj:t göra framställning. Skulle behof af tillgångar för ändamålet uppstå, innan skogsförsäljningsmedel till motsvarande belopp influtit, syntes dock detta behof icke blifva af större omfattning, än att beloppen kunde af statskontoret förskjutas mot ersättning i den mån skogsförsäljningsmedlen inflöte.

Då det emellertid kunde blifva nödigt att för ernående af bättre köpevilkor inlösa ett större område, hvaraf sedermera någon del, som ej kunde för lapparnes räkning användas, kunde afyttras eller annorledes komma kronan till nytta, borde rättighet att derom förordna stå Kongl. Maj:t öppen. Med köpeskillingen för såld mark borde i sådant fall förfaras på lika sätt som med skogsförsäljningsmedlen.

Med hänvisande till hvad i öfrigt i förenämnda statsrådsprotokoll i detta ärende meddelas, får utskottet, som emot Kongl. Maj:ts berörda framställning icke haft något att erinra, hemställa,

att hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 16 juni 1887.

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.